

Magyar Történelmi és Művészeti Intézet Rómában.

(Fraknói Vilmos levele Szilágyi Sándorhoz. Felolvastatott a M. Tört. Társulat február 18-iki közgyűlésén.)

R ó m a, 1892. febr. 14.

Kedves Bardtom!

A vatikáni könyvtár magyar osztályának gyarapítása ügyében tanusított szíves érdeklődésedért hálás köszönetemet kifejezve, — ezen alkalommal közölni kívánom Veled egy tervemet, mely hónapok óta foglalkoztat, de, a melyet csak most, mikor kivihetősége felől biztos vagyok, lehet tudomásodra hoznom, felhatalmazván, hogy arról a »Századok« olvasó közönségének is tudósítást adhass.

Jól tudod, hogy velem együtt számosan, kik Róma könyvés levéltárainak, első sorban a XIII. Leó pápától nagylelkűen megnyitott vatikáni levéltárnak gazdagságát ismerik; kik azt az emelő hatást, a mit minden fogékony szellemre az örök város gyakorol, méltányolják; kik figyelemmel kísérik, mint alapítanak a művelt nemzetek egymásután tudományos és művészeti intézeteket Rómában: évek óta táplálják azt az óhajtatást, hogy egy ilyen jelentékeny kulturai tényező áldásaiban hazánk is részesüljön.

Mindazáltal kísérleteink, melyek egy római magyar intézet létesítésére céloztak, eredményhez nem vezettek.

Jobb időkbe vetett kétes reményekkel jöttem negyedfél hónap előtt Rómába.

Itt azonban meggyőződtem a felől, hogy a jelezett cél eléréséhez, magamra hagyatva is megtehetem a döntő lépést.

Az építkezési speculatiók nyomaiban bekövetkezett katasztrófa a telkek értékét és az építkezési anyagok árát tetemesen leszállítván, szerény vagyonom, a következő évek takarékosága által gyarapítva, elégségesnek mutatkozott, hogy az intézet befogadására alkalmas ház építésének gondolatát felkarolhassam.

Nem késtem a talán soha többé vissza nem térő kedvező percet megragadni, a gondolatot tetté érlelni.

Telket vásároltam, Róma legszebb pontján, a Janiculus oldalán, a Szent-Péter halála színhelyén épült remekművekben ékes templom és a spanyolországi Akadémia közelében, honnan elragadó kilátás nyílik a városra, a romoktól benépesített síkságra, a háttérben emelkedő hegylánczra.

Ott, kis kerttől környezve, a déli növényzet örökzöld kerebében fog emelkedni a nem ugyan fényes, de nem is dísztelen ház, melynek tervét és költségvetését egy jónevű és megbízható építész már elkészítette, úgy, hogy az építkezési munkálatok a legközelebbi hetekben megindulnak.

Az épület földszinti helyiségei nékem, és halálom után az intézet igazgatójának szolgálnak lakásul. Az első emeleten egy könyvtártermet öt lakószoba környez: első sorban magyar történetbúvárok, de egyszersmind az egyetemes történelem, a régiségtudomány és a művészettörténelem magyar munkásai számára.

Egyébiránt az alapító oklevél formulázása tárgyában kikérem a hazai illetékes körök tanácsát és utasítását.

Mégis jelezni kívánom Néked egy gondolatomat. Hálás érzéseim kitüntetésére is, de főképen a leghivatottabb tényezők együttműködésének biztosítása végett, az intézetben egy-egy helyet rendelkezésére bocsátanám természetesen semmiféle költségmegtérítésre nem tartva igényt: az *esztergomi egyházmegyének*, a mely nevelt, a *váradinak*, melynek javadalmát élvezem, az *Akadémiának*, a *Szent-István Társulatnak*, és a *Nemzeti Múzeumnak*, melyek munkásságomnak tért nyitottak.

Nem kell Néked magyaráznom, mennyire boldognak érezem magamat, hogy nemcsak irodalmi műveimmel, hanem egy bizonyára tartósabb hatású alkotással is éleszthetem a kegyeletet nemzeti történetünk emlékei, hagyományai és tanulságai iránt, melyeket elhanyagolva, — hogy dicsőült barátunk és mesterünk Ipolyi Arnold nemes szavaival éljek — »üresebb lesz a mult, sivárabb a jelen, kétesebb a jövő.«

Isten áldjon. A legszívesb üdvözlettel vagyok

igaz híved

Fraknói Vilmos.